

Kasteel Wijlre

Dominique Petitgrand, *Je*, courtesy G + W Collection Nederland

Zo'n vijf jaar geleden is de weergalozе collectie van kunstverzamelaarschepaar Eijck ondergebracht bij de Provincie Limburg en werd Bonnefantenmuseum Maastricht beheerder en tevens verantwoordelijke voor het tentoonstellingsbeleid ter plekke. Een proces waarvoor heel wat water door de Maas heeft gestroomd en die het voortbestaan van collectie en locatie leek te garanderen voor het publiek. Toch bleek het niet zo'n gelukkig huwelijk als gedacht. Maar Wijlre herpakte zich wonderwel. Het zette een voet voor de ander, bleef lopen op de eigen weg, opende een deur en sloot een andere. Kraste iets weg en zette er iets anders overheen. Het resultaat is van zeldzame klasse.

Door Pascale Mansvelders

Kasteel Wijlre is absoluut onvergelykbaar met ook maar één andere kunstinstelling die ons land rijk is. De symbiose van geschiedenis, natuur, kunst en architectuur is exceptioneel. Een 17e-eeuws kasteel, een koetshuis uit de 18e, een kasteeltuinontwerp van weer een eeuw later, met daarin sculpturen uit de 20e eeuw, en een kunstpaviljoen – het Hedge House van Wiel Arets – met hedendaagse kunstexposities. Ik schreef het eerder al in *Beeldenmagazine 4#2012*; Wijlre is niets meer en niets minder dan een parel, en als elke parel is ook deze door verwonding mede gevormd.

Jo en Marlies Eijck verkochten afgelopen jaar het complex aan het Elisabeth Strouven Fonds voor het symbolische bedrag van 1 euro. De Stichting Buitenplaats Kasteel Wijlre stelde een directeur aan in de persoon van Brigitte Bloksma en is verantwoordelijk voor onder meer de programmering van projecten en tentoonstellingen. 'Gesamtkunstwerk Wijlre' doet anno 2018 de term Gesamtkunstwerk opnieuw alle denkbare eer aan en is weer de oase van harmonie en integriteit die het was, is, kan en moet zijn in het licht van oorsprong en locatie.

Gesamtkunstwerk Wijlre

In maart ging het nieuwe seizoen van start in Buitenplaats Kasteel Wijlre, dat in de winter maanden steevast gesloten is. Ik bezocht het op de eerste dag dat het weer geopend was. In het Hedge House is een solopresentatie van Tim Eitel te bewonderen en met dat laatste woord is geen letter teveel gezegd. Wie denkt dat Pop art het beste patent heeft op de combi concept, figuratie, en het leven van alledag, rekent buiten Tim Eitel. Waar Pop art-kunst ons overspoelt met kleurbomben van luidruchtig beelden, treft Eitel je met een knagend onbehagen in soberheid en donkerde met exact hetzelfde uitgangspunt: het gewone in het bijzondere. De verweving van kunst en architectuur in deze is bloedmooi en blijkt ook nog een link te slaan naar alles wat er verder te zien is in Kasteel Wijlre. Precies ja: Gesamtkunstwerk.

Palimpsesten

In het Koetshuis van Kasteel Wijlre is een tentoonstelling samengesteld met werk uit de G+W Collectie, de verzameling van psychiater Albert Groot en zijn vrouw Hanny Wijnands. De idee van het brein als palimpsest - een perkamentblad waarvan een tekst wordt overschreven nadat een eerdere is weggekrast - vormt de kerngedachte van de tentoonstelling. Daarmee duidend op Baudelaire die het menselijk brein beschrijft als bestaande uit ontelbare lagen van ideeën en gevoelens die als licht op het brein vallen en beelden inbranden, die vervolgens weer worden afgeschraapt, waardoor ruimte ontstaat voor nieuw materiaal.

Als een fotoprogramma dat beelden opslaat. Wat je niet meer het bewaren waard acht, verwijder je en het programma zet er weer nieuwe beelden overheen. Maar telkens als je het programma opent, komen de eerder opgeslagen beelden er in een fractie van een seconde weer overheen geflitst. Alsof de opstapeling in de loop der tijd teveel vraagt van wat hanteerbaar is voor welk programma dan ook.

Je marche, j'ouvre une porte, je ferme une porte

In het Koetshuis zijn, verdeeld over twee verdiepingen, werken te zien van 10 internationale kunstenaars. De route start met een foto van Takashi Kawashima die een tafel laat zien met ogenschijnlijk zorgvuldig gerangschikte voorwerpen. Kawashima maakt donkere foto's van plekken waar rampen hebben plaatsgevonden. Hij legt de restanten vast van menselijk noodlot in verstilde landschappen. De foto's die hij digitaal manipuleert doen inderdaad denken aan een palimpsest, ook in een andere betekenis van het woord, daar waar het duidt op een restant van een inslagkrater op een hemellichaam in de planetologie. De idee van de tentoonstelling is gelijk bij binnenkomst duidelijk en heftig voelbaar.

In de verdere werken op de benedenverdieping ontvouwt de achtergrondgedachte zich steeds meer en in diepere lagen. Als een rode draad die in het werk van Katinka Bock zelfs letterlijk verdiepingen samentrekt in het Koetshuis. Boven aangekomen wordt je meegenomen in de installatie *Je* van Dominique Petitgrand. Het werk dat de aangever is van de titel van de tentoonstelling *Je marche, j'ouvre une porte, je ferme une porte*.

Uit een enscenering van helderwitte luidsprekers komen zinnen uitgesproken door verschillende personages. Ze lijken onderdeel van een familie. Onderbroken door stiltes komen de meest gewone woorden bij je binnen alsof het sleutelwoorden zijn die je iets kunnen vertellen over het leven van de personages. En meer dan dat. Je ondergaat het in de idee dat je eigen leven ervan afhankelijk omdat je tegen alle realiteit in verwacht dat de sleutel van het bestaan ergens in deze woorden schuilt. Ze klinken in het Frans en worden visueel gemaakt in het Engels op een monitor ernaast. Het spel dat dit trekt op je zintuigen is verpletterend mooi. En ook de derde betekenis van een palimpsest, in de archeologie, waar het staat voor een vindplaats

waar in meerdere perioden bewoners dezelfde bodemlaag gebruiken waardoor hun sporen strategisch door elkaar lopen, wordt aangescherpt.

Lopen op een eigen weg

Alles wat er momenteel te zien is in Kasteel Wijlre lijkt met elkaar verbonden én met het verhaal van de locatie zelf. En alles speelt hierin mee. De er heersende stilte, het rondlopend publiek en de desondanks vreemde gewaarwording van eenzaamheid. De op de ruiten tikkende regen en de intense, zelfs liefdevol te noemen, benadering van de vrijwilligers ter plekke. De geur van de nieuw geïnstalleerde panelen in de setting van de tentoonstelling en de manier waarop de kunstwerken je hier diep kunnen treffen. Vooral bij het werk van Petitgrand. De stemmen van het nadenkende kind, de aarzelende vrouw, de doortastende maar wat vermoeide man. Ze komen in lagen bij je binnen. Slechts zelden kun je zo doordrongen worden van kunst als hier nu op deze plek, waar je je als vanzelf voegt in het geheel van voelbaar oprechte en verstilde omgang met kunst. Bij het verlaten van Kasteel Wijlre tref ik Jo Eijck aan de koffie bij de vrijwilligers en een aantal aanwezige studenten. Hij vertelt hoe hij bij de overdracht van het kasteel niet die ene euro kreeg waarvoor hij het aan de Strouven Stichting had overgedaan. Hoe verontwaardigd hij daarover was en de euro uiteindelijk toch kreeg. Er is een kunstwerk van gemaakt, van die euro, door beeldmaker Guido Geelen. Zijn aanwezigheid, de verhalen, ook die horen bij het geheel. 'Blijven lopen', lijkt Gesamtkunstwerk Wijlre, te zeggen. Blijf lopen op je eigen weg. Sluit soms een deur, open een nieuwe, alles heeft verband met elkaar. Voor wie een beeld wil krijgen van Utopia: ga naar Wijlre deze lente. Van hoever je ook moet komen. Oké, het hoeft niet te voet. Maar ik zou er niet van opkijken als iemand het er voor over had.

Je marche, j'ouvre une porte, je ferme une porte, Koetshuis, Buitenplaats Kasteel Wijlre, 8 maart t/m 10 juni 2018, www.kasteelwjlre.nl

Katinka Bock, *United for Paris*, courtesy G + W Collection Nederland

Dominique Petitgrand, *Je*, detail, courtesy G + W Collection Nederland

